

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca, ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 22.

V Ljubljani, 15. novembra 1887. l.

XXVII. leto.

Otroška individualnost.

Fr. Gabršek.

I.

Pojedini človek se razlikuje od vseh drugih po prav posebnih svojstvih, bodisi telesnih ali duševnih. Taka posebna svojstva imenujemo individualnost človeško. Užé pri odraslih ljudeh opazujemo; da se ne nahajata dva človeka, ki bi imela povsem jednako prirodo. Pri teh so vnanja ali notranja svojstva užé toliko razvita, da bi mogla stvarjati nekako jednakoličnost v raznih telesnih ali duševnih pojavih. A ker tega ni, tedaj smemo sklepati, da so razni telesni ali duševni darovi, katere je človek prejel od svojega Stvarnika, v bistvu sicer istovrstni, v svojih posledicah pa raznovrstni in to tem bolj, čim različnejši so vplivi, ki izpreminjajo človeški razvitek.

Ako pa govorimo užé pri odraslih ljudeh o posebnih svojstvih, tem večja je razlika pri otrocih, ki se še le razvijajo in katerim še nedostaje one trdne podloge za izraževanje svoje notranjenosti, katere nikakor ne sme manjkati pravilno razvitemu človeku. V tem oziru je torej individualnost neka prav posebna lastnost gojenčeva. To pa storí, da je ves šolski pouk in sploh vse šolsko delovanje jako težavno. Da bi popolnem ustregli vsakemu otroku, imeti bi morali pravo za pravo toliko načinov poučevanja in vzgojevanja, kolikor je otrok v šoli. Da bi bilo to skoro nepremagljivo delo, razvidi se na prvi hip. Najtežavnejša stran te zadeve je pač vzgoja, kajti pri pouku se vender le še doseže vsaj na sploh nekaka jednakoličnost, to pa zato, ker izvirajo vednosti iz vsakdanje potrebe in ker teži človek pri svojem izobrazovanju po vkupnem smotru, ustrezajočem tej potrebi. Vzgoja pa se ima ozirati na notranja čutila, na nežne kalí, speče v notranjosti otrokovi. Vse to je treba vzgojitelju natanko izpoznati, kajti pri vzgoji še ni dosti, da poznamo samó smoter, katerega nam je doseči z navlaščnim vplivanjem na gojenca. Ravno tako ne zadostuje, da bi se seznanili samó z uzorom, po katerem se ima gojenec izobraziti in vzgojiti. Polovičarsko delo bi bilo nadalje, ko bi poznali in uporabljali jedino le sredstva, s katerimi se ima gojenčeva vzgoja izvrševati, pri tem pa bi pozabljali na vse one prirodne sile, katerim se imajo taka sredstva šele prilagoditi. Ako hočemo torej, da bode naše vzgojno delo v resnici pravo in popolno, poznati nam je gojenca po vseh njegovih posebnih svojstvih, po vsem njegovem bistvu. Samó na to, kar natanko poznam, morem vztrajno vplivati, in le ondí morem uporabljati prava sredstva, kjer poznam prirodne sile, darove in posebnosti gojenčeve. Vsaj mora tudi kmetovalec poznati najpreje zemljo, katero mu je obdelovati, potem šele more vsejati pravo seme. Lastnosti tál so različne,

vender v določenem krogu jednake; človek pa je živ tvor, ki se vedno izpreminja in prečesto udaja vsakojakim vtiskom. Ako hoče torej vzgojitelj doseči v resnici pravi uspeh, poznati mu je vsakega otroka po njegovih posebnostih; potem pa naj za vsakega posebej uravná svoje delovanje. Ali to je silno težavno in ne térja le strogega opazovanja otroške duše, natančne spoznave vseh zakonov, po katerih se vrší notranje življenje človeško, ampak tudi neprestanega napora njegovih telesnih in duševnih sil. Vrh tega je v šoli vse preveč otrók navzočih, zaradi tega nedostaje učitelju časa v natančno razrešitev te naloge. Vender to ga ne sme ustrašiti, da ne bi po svoji možnosti preiskoval podloge, na katero mu je cepiti plemenite cepiče. Ako ima vsaj nekaj trdne volje, dosegel bode kmalu več, nego se je nadejal, in nadaljevanje mu ne bode težavno.

V veliki meri ali na sploh najde učitelj pomoč v raznih opazovanjih, katera so nam zapustili učenjaki v svojih spisih. Čeprav veljajo taka opazovanja za človeštvo sploh in se ne morejo pečati uprav z onimi otroci, na katere se ima učitelj ozirati, vender so mu taka opazovanja in take izkušnje neprecenljiv zaklad, iz katerega zajema vsaj občna vodila svojemu posebnemu opazovanju. V tem oziru najdemo, da se na sploh nahajajo v vseh ljudeh iste kali, samó da še spé in čakajo individualnega razvoja. Primerjajoč tû dobljena pravila s posebnimi pojavi otrók, ki so mu izročeni v opazovanje in razvijanje, treba se mu je uglobiti v otroško dušo, v mišljenje in snovanje otrokovih nazorov; vzlasti pa se mu je postaviti na ono stališče, na katerem stoji otrok. S tega stališča naj potem premotruje njegovo dejanje in nehanje; otroka pa naj sodi tako, kot bi mu bila odprta njegova duša. Prav tako izpoznavamo otrokovo prirodo, ako se ozremo na lastno mladost in se spominjamo, v kakih okolinostih smo vzrastli, kake težnje smo imeli, po čem smo takrat hrepeneli, kaka sredstva so rabila našim vzgojevateljem, da so nas ozdravili te ali one sklonosti, strasti. Sploh se nam je spominjati vsega, kar je delovalo na nas ter podalo mer in določbo našemu čustvovanju in hotenju.

Vse to pa, kar smo našli na takov način, urediti nam je v pregledno celoto, da se tako vsak čas lahko prepričamo, je li posledek našega opazovanja v resnici primeren otrokovi notranjosti, je li to, kar smo našli, pravi izvor nekalgene otrokove duše. Sosebno pa nam je paziti, da ne zamenimo napačnih posebnosti otroških s pravimi, bistvenimi. Mnogo je namreč posebnosti gojenčevih, ki se nimajo smatrati za take, katerim se mora na vsak način ustreci. Take lastnosti so užé tako ukoreninjene, da se kaj lahko smatrajo za nekaj stalnega. To so le razvade ali mehkužnosti, katere je treba šele odstraniti in z boljšimi nadomestiti.

Zakaj otroci tako radi lažejo?

Otročja leta, srečna leta, leta nedolžnosti, pa tudi leta otročje bolezní — laží. Kdor se je pečal več ali manj z vzgojo šolske dece, izkušal je užé, da se ta bolezen razširja mej otroci enako najbolj nalezljivim boleznim. Odkod, da lažejo najraje in, recimo najdebeleje, ravno otroci? Užé nekaj let pečá se olikani svét s tem vprašanjem; v najnovjšem času prišlo pa je delo francoskega zdravnika doktorja Bourdina na svetlo, delo kojemu je po vsej pravici vsak vzgojitelj največji pozornosti dolžan. Dovoljeno naj mi bode, da misli in opazovanja omenjenega zdravnika, opiraje se na lastne izkušnje in opazovanje svojim dragim tovarišem tukaj navêdem.

Pogledimo najprvo nekoliko razvoj te otročje bolezní! Izkušnja nas učí, da dete laže, kakor hitro je njegov um toliko razvit, da zna misliti in svoje misli razodevati, to je govoriti. Bolj pa, ko je razvit njegov um, bolj pogoste in različneje pa so tudi laží.